

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för Veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Hippologenheten

Hippologiskt Examensarbete nr 413

2012

HÄSTENS MÖJLIGHETER TILL UTEVISTELSE I TÄVLINGSSTALL

Camilla Hinas Gradin & Therese Rudsberg

Strömsholm

HANDLEDARE:

Annika Stalfelt, Strömsholm

Hippologiskt examensarbete (EX0346) omfattande 10 högskolepoäng ingår som en obligatorisk del i hippologutbildningen och syftar till att under handledning ge de studerande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt lösa en uppgift. Föreliggande uppsats är således ett studentarbete på AB-nivå och dess innehåll, resultat och slutsatser bör bedömas mot denna bakgrund.

ISSN 1402-2052

SLU
Sveriges lantbruksuniversitet

*Hästens möjligheter till utevistelse i
tävlingsstall*

Camilla Hinas Gradin & Therese Rudsberg

*Handledare: Annika Stalfelt Strömsholm
Examinator: Karin Morgon Strömsholm*

*Examensarbete inom hippologprogrammet, Strömsholm 2012
Fakulteten för Veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi
Hippologenheten
Kurskod: EX0346, Nivå AB, 10 hp*

*Nyckelord: naturliga beteenden, domesticering, rörelsebehov, djurskyddslagen, socialt behov
Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se>
ISSN 1402-2052
Examensarbete 2012:413*

INNEHÅLL

REFERAT	4
INTRODUKTION	5
MATERIAL OCH METOD	7
Studien	7
Urval	7
Sammanställning av resultat	7
RESULTAT	7
DISKUSSION.....	11
Slutsatser	15
FÖRFATTARENS TACK.....	15
REFERENSER	15
Litteratur	15
Internet	16
BILAGA 1. ENKÄT	17

REFERAT

Från den 1 augusti 2010 tillkom det en föreskrift i djurskyddslagen om hästens utevistelse, dagligen ska hästar ges möjlighet till att röra sig fritt i sina naturliga gångarter i hage eller möjligen i ridhus/paddock. Hästar är flockdjur och mår bäst tillsammans med andra hästar. I föreskriften står därför att "*hästars behov av social kontakt ska tillgodoses*". Det innebär inte alltid att hästen ska hållas med en annan häst, utan tät kontakt med andra flockdjur eller en människa kan ersätta behovet av en artfrände. Denna djurskyddsföreskrift trädde i kraft den 1 augusti 2009.

I Sverige har hästantalet uppskattats till 362 700 hästar år 2010. Enligt denna undersökning finns 4,5 % av landets hästar på landets ridskolor. Där går hästarna ofta i hage tillsammans i grupper, de är ute dagligen och får därmed sitt rörelsebehov och den sociala kontakten tillgodosedd. Hästskötseln på ridskolor är påpassad av såväl kunder som kommunala instanser. Den allra största delen av landets hästpopulation finns dock i de privata stallen, där utevistelsen för hästar kan variera. Tävlingsryttare är ofta förebilder för andra privata hästägare och det är därför viktigt att tävlingsryttarna är goda förebilder och har en hästhållning som uppfyller hästens behov att bete sig naturligt. Studiens syfte är att kartlägga hur utevistelse och hagstorlek varierar på anläggningar med tävlingshästar och om det är någon skillnad mellan disciplinerna hoppning och dressyr vad gäller detta.

Studien hade tre frågeställningar: Uppfylls kraven på att hästen dagligen ska ges möjlighet att fritt röra sig i sina naturliga gångarter i tävlingsstall? Tillgodoses hästarnas sociala behov i dressyr- respektive hoppstall? Har den nya djurskyddsföreskriften gällande hästens utevistelse och rörelsebehov påverkat stallens rutiner vad gäller hästarnas hagvistelse?

I studien skickades 100 enkäter ut via Google dokument och 40 telefonenkäter genomfördes. Det var 50 nätenkäter till hopp- respektive dressyryttare och 20 telefonenkäter till företrädare för vardera disciplinen. Dessa valdes ut slumpmässigt från Equipe resultatlistor på Internet. Vi valde ut ryttare från medelsvår nivå och uppåt i både dressyr och hoppning. Den totala svarsfrekvensen var 46 %.

Resultatet visade att hästarna i de båda disciplinerna har möjlighet till utevistelse i hage och 40 av 64 svarade att deras hästar kommer ut varje dag. Hagstorlekarna varierade mellan anläggningarna, men en jämförelse visar att dressyrstallen håller hästarna i något mindre hagar än hoppstallen. Tjugo av 32 dressyrstall svarade att de håller hästarna i 600 kvadratmeter eller mindre hagar (motsvarar en sida på exempel 20*30 m). Hur hästarnas sociala kontakt tillgodosågs varierade mellan disciplinerna. Sextiofyra procent av hoppstallen svarade för att deras hästar går tillsammans med en annan häst och 33 % av dressyrstallen svarade att de håller sina hästar tillsammans med en annan häst.

Studiens slutsats är att möjlighet till utevistelse i stort sett ges av alla tävlingsstall. Hästens behov av social kontakt under utevistelsen uppfylls däremot inte av alla tävlingsstall, på 34 av anläggningarna gick hästarna ensamma i hagar med endast visuell kontakt med andra hästar. Den nya djurskyddsföreskriften gällande att hästen dagligen ska ges möjlighet till att fritt röra sig i alla sina naturliga gångarter har inte påverkat hästhållningen hos något av tävlingsstallen.

Nyckelord: Naturliga beteenden, domesticering, rörelsebehov, djurskyddslagen, socialt behov.

INTRODUKTION

Alla djur har ett naturligt ursprungligt beteende. Dessa beteenden har anpassats efter djurens levnadsförhållanden i det vilda. Hästen är ursprungligen ett stäppdjur som har anpassats till miljöer, där det kan vara långt till vattenhål och bete. Med sin specifika uppbyggnad av ben, senor, leder och muskulatur är hästen skapt för att kunna springa fort och långt. Den är reaktionssnabb och mycket vaksam i vilt tillstånd då den kan jagas av rovdjur (Simonsen 1999).

Hästen är ett socialt djur som lever i mindre organiserade flockar. Det finns flera fördelar med att leva i grupp, bland annat för att undvika fiender och kunna försvara sig. Rovdjur har svårare att välja ut och attackera djur som lever i grupp. I en flock turas medlemmarna om att hålla vakt och varna när fara närmar sig, de yngre individerna drar nytta av de äldres tidigare erfarenheter och gruppen kan hjälpas åt att försvara sig mot mindre rovdjur. Det är inte optimalt för hästar att vara ensamma, då tryggheten finns i samhörigheten med flocken. Om hästen blir lämnad ensam kan det resultera i att hästen blir rädd eller till och med panikslagen (Simonsen 1999). Idag finns det inte många vetenskapliga studier om hästens sociala behov utan det kan bara antas då hästen är ett flockdjur som lever i grupp.

I en studie av Hartmann (2010) undersökte man bland annat skadefrekvensen när främmande hästar släpps ihop i hage. Hästar i olika åldrar användes i studien och totalt 106 möten mellan olika hästar gjordes. Av de 106 möten som arrangerades var det bara under ett av dessa som en lätt ytlig skada noterades. Slutsatsen var då att skaderisken hos hästar som går tillsammans i hage är överskattad.

För 6000 år sedan när hästarna domesticerades (Goodwin 2002) har de utvecklats fysiskt från ett däggdjur med fyra tår till den moderna entåade hästen. Genom att studera vildhästflockar har man sett att beteenden när det gäller social kontakt, sexuellt beteende, levnadsmiljö, sökandet av föda och förhållandet mellan individers kommunikationssystem inte ändrats under domesticeringen (Kiley-Worthington 1987).

Hästen domesticerades ursprungligen i Turkestan (Zeuner 1963). Beviset på det är en bild av en pojke som rider på en svart häst som är daterad till 1560 f.Kr. Efter bildfyndet av den ridande pojken, spred sig möjligheterna till nyttjandet av hästarna över Europa. Hästarna började användas i krig och betraktades också som kamrater då de kom till att bygga nära relationer med oss människor (Kiley-Worthington 1987).

Många hästar spenderar större delen av sina liv i stall (Simonsen 1999) och mycket av det vi gör med våra hästar står i konflikt med deras naturliga beteende (Goodwin 2002). Sverige har en djurskyddslag som har som mål att djur ska behandlas väl, kunna bete sig naturligt och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom. I Sverige finns gamla etiska och kulturella värderingar om mänskliga skyldigheter och rättigheter mot djur. Den djurskyddslag som finns i Sverige bygger på dessa värderingar (Jordbruksverket 2010a).

Det har nyligen tillkommit en djurskyddsföreskrift om hästens utevistelse, från den 1 augusti 2010 ska hästar dagligen ges möjlighet att röra sig fritt i sina naturliga gångarter. I föreskriften

står det att den fria rörelsen "*ska ske i beteshage eller rasthage*", men att den kan ske i "*ridhus eller paddock*" om det inte finns möjlighet att anlägga en hage (Jordbruksverket 2010c).

Rörelsebehovet är ett av de viktigaste behoven för hästen. I det vilda ägnar hästen upp till 20 timmar per dygn i rörelse, i sökandet efter bete och vatten. Om hästen utsätts för fara är den första reaktionen att fly, därför är det en av hästens viktigaste egenskaper att kunna röra sig. När hästen står uppstallad behöver den inte längre söka efter bete eller vatten, och den utsätts sällan för faror. Däremot finns fortfarande hästens behov till rörelse kvar. För att hästen ska må fysiskt och psykiskt bra är det viktigt att detta behov tillgodoses (Mellberg 2004).

I djurskyddsföreskrifter för hästhållning står det även att hästars behov av social kontakt ska tillgodoses. Denna kontakt bör helst ske med en annan häst, men kan även ske med en annan artfrände, till exempel får eller nötkreatur.

För att hästarna någon gång under året ska få möjligheten till sitt naturliga beteende, är det bra om man kan låta hästen gå på sommarbete under en period. Hästar trivs bäst om de har social kontakt med andra hästar (Simonsen 1999).

Odlander (2010) undersökte i sin studie skadefrekvensen på hästar som hålls i små hagar utan sällskap. Frågeställningen var om dessa löper mindre risk för skador jämfört med hästar som går i stora hagar med sällskap. I resultatet fann man att hästar i små hagar löper större risk för skador och att utevistelse på över tio timmar/dag kan vara en skyddande faktor mot skador.

I Sverige år 2010 uppskattades hästantalet till 362 700, det är genomsnitt 39 hästar/1 000 invånare. Antalet platser med häst 2010 uppskattades till 77 800. Med platser menas olika fastigheter som till exempel ridskolor, galoppstall och stall ägda av privatpersoner. Det finns i genomsnitt 4,7 hästar per plats. På ridskolor fanns 16 300 hästar, i storstadskommuner 7000 hästar och i fastighetspopulationen i övrigt totalt 339 400 hästar. Den största delen av landets hästpopulation finns i de privata stallen (Jordbruksverket 2010).

Enligt Jordbruksverket (2010) återfinns alltså 4,5 % av landets hästar på ridskolor.

Hästskötseln i dessa är påpassad av såväl kunder som kommunala instanser. Där går hästarna ofta i hage i grupper och de är ute dagligen. I och med att 95,5% av landets hästar finns i de privata stallen, där utomståendes insyn troligen inte är lika stor, valde vi att denna studie att undersöka hagvistelsen i de privata stallen. Syftet med denna studie är att kartlägga hur utevistelsen och hagstorlek varierar på anläggningar som specialiserat sig på tävlingshästar inom hoppning respektive dressyr.

Frågeställningar:

1. Uppfylls kraven på att hästen dagligen ska ges möjlighet till att fritt röra sig i sina naturliga gångarter i tävlingsstall för hoppning respektive dressyr?
2. Tillgodoses hästarnas sociala behov i dressyr- respektive hoppstall?
3. Har den nya djurskyddsföreskriften gällande hästens utevistelse om rörelsebehov påverkat stallens rutiner vad gäller hästarnas hagvistelse?

MATERIAL OCH METOD

Studien

Denna studie är utförd som en enkätstudie. En registrering gjordes på <http://google.se> för att kunna utnyttja sidans tjänster. Med utgångspunkt från våra frågeställningar utformades sedan enkäten i Google dokument, se bilaga 1. Enkäten innehöll sex allmänna frågor om verksamheten samt tio frågor relaterade till utevistelse och djurskyddslagarna. De allmänna frågorna handlade främst om hästantalet på anläggningen, hästarnas ålder och hagantalet. De resterande frågorna kartlade hästarnas förutsättningar på anläggningen med avseende på social kontakt, möjlighet att röra sig fritt, storleken på hagarna och frekvensen av utevistelse.

Urval

Urvalet gjordes initialt genom att vi valde ut 30 ryttare, från medelsvår nivå i både hoppning och dressyr. Dessa valdes slumpmässigt ut på resultatlistor från tävlingar via <http://equipe.com/>. Varannan ryttare valdes ut från listorna. Genom sökmotorn Google sökte vi på namnen för att få fram deras eventuella hemsidor med kontaktinformation och mailadress. Slumpmässigt valdes nya ryttare ut om kontaktinformation ej hittades. I början av studien skickades endast 30 enkäter ut till vardera gruppen, det resulterade i en väldigt låg svarsfrekvens. Två veckor senare sändes ett påminnelsemail ut till alla dessa ryttare. För att få in ett större underlag för studien slumpades ytterligare 20 ryttare från varje disciplin ut från resultatlistorna för att svara på internetenkäten, dessutom kompletterades undersökningen med telefonenkäter med samma frågor till 20 tävlingsryttare med anläggningar för hoppning respektive dressyr. Totalt skickades det ut 100 enkäter och det ringdes 40 telefonsamtal.

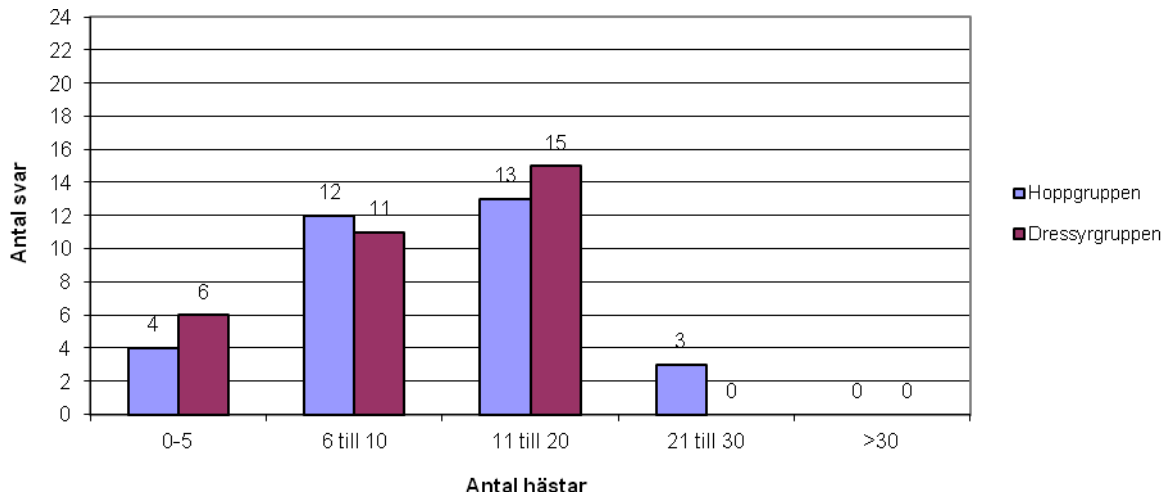
Sammanställning av resultat

Studien avgränsades till tävlingsstall med dressyr eller hoppning som inriktning. Alla svar som kom in via Google sammanställdes automatiskt i olika diagram och test, och svaren som kom via telefonsamtalen lades in i kalkylprogrammet Microsoft Excel. Ett par ryttare svarade via mail, där de hade klistrat in enkäten och svarat. För att göra en sammanställning av alla resultat överfördes all data till Microsoft Excel. Svaren grupperades efter tävlingsdisciplin för att kunna göra tydliga jämförelser. Svaren bearbetades därefter statistiskt med t-test, Chi2-test beroende av hur svaren kategoriserats och resultaten redovisades i stapeldiagram. Signifikansnivån sattes till $p < 0,05$.

RESULTAT

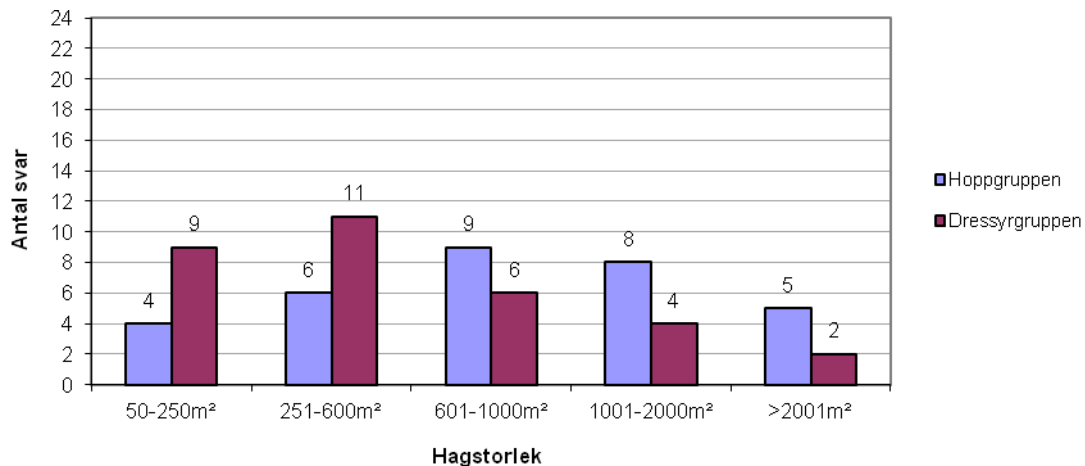
Den totala svarsfrekvensen var 46 % (64 av 140), 32 svar från hoppning- respektive dressyrstall. All data presenteras i två grupper, hoppning eller dressyr. Detta för att relevanta skillnader ska kunna ses mellan de två olika grupperna. Informationen i figurerna har sammanställts från svaren ur enkäten. I de fall då signifikanta skillnader påvisades mellan de två tävlingsdisciplinerna redovisas detta.

Hästantalet varierar i grupperna. Det vanligaste i de båda grupperna var att anläggningarna innehöll 11-20 hästar, se figur 1.

Figur 1. Diagrammet visar antalet hästar i de olika grupperna.

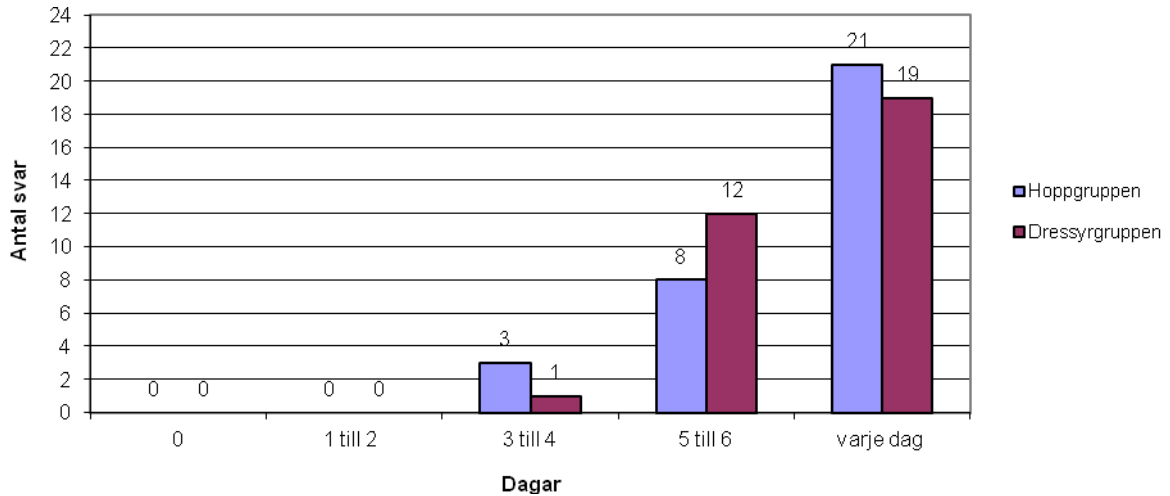
Storleken på de hagar som används i grupperna dressyr och hoppning varierade mellan 50m² och 4000 m². I diagrammet ses en tendens till att dressyrgruppen har mindre hagar till sina hästar jämfört med hoppgruppen, se figur 2. Medeltalet för hoppgruppen är 1147,3 m² och 667,6 m² för dressyrgruppen. Det är en signifikant skillnad vad gäller hagstorleken mellan dressyr- respektive hoppgruppen ($p=0,026$).

Figur 2. Diagrammet visar en översikt på hagarnas storlek i de olika grupperna.

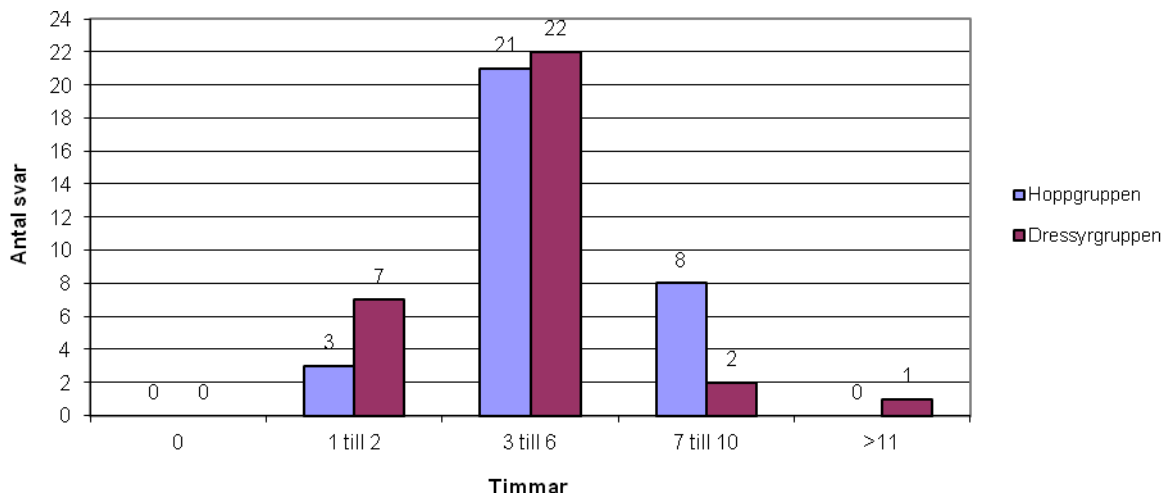
I enkäten ingår en fråga om hagvistelsens frekvens. Det vanligaste svaret är att hästarna kommer ut i hagen varje dag, 62,5 % svarade detta. Medelvärdet för både hoppgruppen och dressyrgruppen var att hästarna i genomsnitt får komma ut 6,3 dagar per vecka. Av de 32

dressyryttarna svarade 21 att de låter sina hästar gå ut i hage varje dag, och 19 av de 32 hoppryttarna svarade detsamma, se figur 3.

Figur 3. Diagrammet visar antal dagar per vecka som hästarna får vara ute i hage

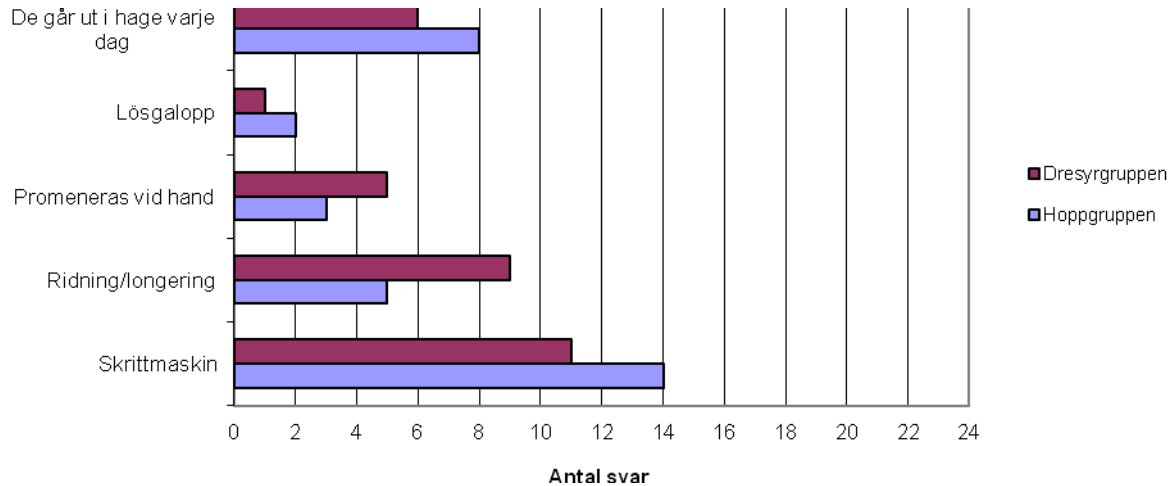
Ryttarna tillfrågades om hagevistelsens omfattning. Det vanligaste svaret var 3-6 timmar/dag från båda grupperna, se figur 4. Det är ingen signifikant skillnad mellan grupperna ($p=0,101$).

Figur 4. Diagrammet visar antal timmar hästarna är ute per dag i de olika grupperna.

Den vanligaste lösningen för att tillgodose hästens rörelsebehov om den inte kommer ut i hage varje dag uppges vara skrittmaskin. Det var totalt 25 av 64 (39 %) som gav detta svar. Ridning

eller longering förekom ofta som en lösning för att tillgodose rörelsebehovet, 14 av 64 (21,9 %) svarade på detta sätt, se figur 5.

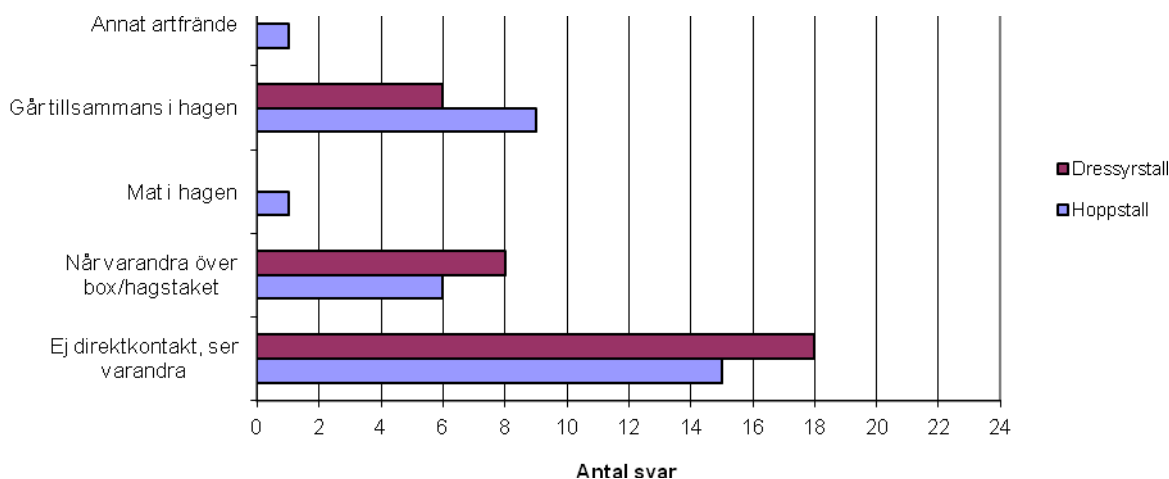

Figur 5. Diagrammet visar hur grupperna tillgodoser hästens rörelsebehov om möjlighet till utevistelse inte finns varje dag.

Från båda grupperna är det vanligaste svaret att hästarna inte kommer ut på bete under sommaren. Från dressyrgruppen var det 53 % som svarade nej och från hoppgruppen var det 59 % som svarade nej.

I gruppen hoppstall angav 66 % att hästarna går tillsammans under sin utevistelse i hage. I dressyrgruppen var det 31 % som svarade att hästarna går tillsammans. Det är en signifikant skillnad mellan grupperna ($p=0,005$).

I båda grupperna, hoppning och dressyr, svarade 33 av 64 att hästar som går ensamma i hagen får den sociala kontakten genom att se varandra till exempel över stängslet i hagen. Hästarna har då ingen direktkontakt med varandra, se figur 6.

Figur 6. Diagrammet visar hur stallägarna på olika sätt anser sig tillgodose hästens sociala behov.

De djurskyddsbestämmelser som nyligen tillkommit har inte påverkat någon av de tillfrågade, då samtliga svarade nej på frågan om de nya djurskyddsbestämmelserna påverkat deras hästhållning.

DISKUSSION

I Odlanders (2010) studie visade resultatet att hästar i ”mindre” hagar löper större risk för skador och att en utevistelse på över tio timmar/dag kan vara en skyddande faktor. Enligt resultaten av denna studie om hästarnas hagvistelse i tävlingsstall visar det att verksamheterna håller sina hästar i ”mindre” hagar för att minska skaderisken. En av de tillfrågade hade hästarna ute i mer än tio timmar per dag, vilket enligt studien borde vara en förebyggande faktor för skador i detta stall. I denna enkätstudie fanns dock inga frågor som avspeglar skadeläget i de olika stallen.

I enkäten svarade 50% av stallen att de håller sina hästar en och en i mindre hagar. Tretton stallägare uppger att de använder hagar med en areal på 250 m² eller mindre. Hagstorleken betydelse för möjligheten att röra sig fritt kan dock diskuteras. Vad definieras som en liten hage? Enligt oss är en liten hage när hästen inte kan röra sig fritt i alla sina gångarter.

I ett fördjupningsarbete av Johansson och Lindström (2008) gjordes en studie där syftet var att ta reda på hur mycket hästar rörde sig i en liten respektive stor hage. De två hagarna som användes var 110 m² och 1600 m² stora. Hästarna fick turas om att gå i den lilla och stora hagen och de utrustades med en accelerometer fäst runt buken för att mäta mängden rörelse. Resultaten visade att hästarna kunde röra sig fritt i alla sina gångarter i båda hagarna, men att hästarna rörde sig betydligt mer i den stora hagen.

I Danmark finns det en lag på hagens storlek, där står det att hagen ska vara minst 800 m², där den kortaste sida ska vara minst 20 m. (Dyrenes-beskyttelse.dk 2007) Om man utgår från bestämmelserna i vårt grannland i detta sammanhang skulle det betyda att dessa stall skulle bryta mot danska djurskyddsbestämmelser. För att få klarhet i vilka rekommendationer som gäller för minimum storlek på rastfällor i Sverige skrev vi ett mail till Jordbruksverket och frågade om det finns några bestämmelser om hagstorleken i Sverige. Svaret blev att det inte finns några bestämmelser om det ännu, utan den enda regel som är ny nu är bestämmelsen om att hästar ska kunna fritt röra sig i alla sina gångarter varje dag. Frågan är av största vikt då eventuella framtida förelägganden kan komma att påverka hästhållning och rutiner för stallägare runt om i landet.

Länsstyrelsen i Västmanland har den 4:e maj, år 2011 gjort ett uttalande och begärt ett yttrande avseende minimimått på rasthagar till hästar. Bakgrunden är att Länsstyrelsen har förelagt Ridskolan Strömsholm AB att bygga större rasthagar till sina hästar och vill ha ett yttrande som stöd för bedömningen av åtgärdsplanen. De tar upp i meddelandet att vissa hästkategorier som unghästar och hingstar har störst behov att röra på sig, och att den minsta nödvändiga arean för hästar att kunna röra sig fritt i alla gångarter varierar på grund av hästens storlek. Vetenskapligt finns inget fastställt minimimått. I Danmark har man diskuterat en minsta area på 300 m² för en häst av halvblodstyp. I Tyskland rekommenderas minst 300 m² med en sida som är minst 30 meter för tre hästar. Länsstyrelsen betraktar dessa areor som små och att det sannolikt ökar skaderisken om oroliga eller livliga hästar hålls i för små hagar. Men att en sträcka på 30 meter troligen är tillräcklig enligt Länsstyrelsen för att en häst av halvblodstyp ska kunna galoppa och inte känna sig begränsad av utrymmet. Nästa fråga som togs upp i meddelandet är hur mycket plats hästen behöver för att vända när långsidan tagit slut. Hästen ska kunna vända med sällskap utan att den känner sig trängd. De har kommit fram till att 10 meter bör vara en tillräcklig sträcka och att det är rimligt att öka bredden med 50 % av bredden för en häst när två hästar vistas i rasthagen. För varje ytterligare häst kan 25 % av bredden för en häst användas som riktlinje. Detta skulle innebära att en häst av halvblodstyp, med bra koordination, bra underlag som hästen inte halkar på, behöver en rektangulär hage med minsta måtten 30 *10 meter. Länsstyrelsen poängterar att detta inte är några idealmått utan att det bästa för hästen är att hagarna är betydligt större.

Det kan vara svårt att veta om de tillfrågade har mätt hagstorleken eller bara uppskattat den. Det kan vara svårt att mäta hagar som inte har några hörn, eller hagar som är väldigt kuperade och det är inte alla anläggningar som har kvadratiska eller rektangulära hagar.

Hampson (2010) gjorde en studie om hur mycket hästarna rör sig i förhållande till arealen på hage. Hästarna utrustades med varsin GPS som mätte hur mycket de rörde på sig under en dag. De fick gå i olika stora hagar under en sex dagar lång period. De olika arealerna på hagarna var 8000 m², 40 000 m² och 160 000 m². Resultatet visade att hästar rör på sig mer om de har tillgång till en hage med större areal. I samma studie undersöktes även hur mycket hästen rör på sig beroende på hur hagen är utformad. Hagarna utformades på olika sätt till exempel med labrynter och spiraler i hagens mitt. Även här utrustades hästarna med GPS, och det visade sig att hästarna rörde sig mest i den hage som var öppen, och att de rörde sig minst i den hage som var utformad med en spiral i hagens mitt. (Hampson 2010)

Tio av de tillfrågade stallen har sina hästar ute i hage 1-2 timmar per dag. Detta skulle kunna bero på att de har för få hagar i förhållande till antal hästar. Det skulle också kunna bero på att de tycker att det är en för stor skaderisk att låta sina hästar gå ute, så att de inte vill att hästarna

går ute i hage mer än nödvändigt. De kanske då bara låter sina hästar gå ute i hage medans boxarna mockas, för att underlätta arbetet, vartefter hästarna sedan tas in igen. Samtidigt kan man diskutera att om hästarna går i hagar med storleken 200 m² eller mindre till exempel i 1-2 timmar är de ju inte vana med stora hagar och flera timmars utevistelse. I en studie av Chaya (2005) undersökte man hur hästarna betedde sig under utevistelse. De hade två grupper av hästar, sju hästar i varje grupp. Grupp 1 gick ut i hage en dag i veckan, och var då ute 2 timmar. Grupp 2 gick ut i hage sex dagar i veckan, och var då ute 2 timmar per dag. Resultatet visade sedan att hästarna i grupp 1 rörde sig mer i alla gångarter och var mer uppspelta när de väl fick komma ut än hästarna i grupp 2. Av denna studie att döma borde det vara större skaderisk om hästar inte får komma ut i hagen varje dag. När de då väl får komma ut i hagen, kommer de att vara mer uppspelta och springa mer i hagen, vilket kan öka risken för skador.

Om man vänjer in hästen på en större yta borde det enligt Odlanders (2010) studie vara förebyggande istället för att ge en skaderisk som många hästhållare är rädda för. De flesta stall som hade unghästar har de tillsammans på större ytor. Unghästar gör gärna vilda lekar för att stimulera varandra men där är stallen inte rädda för skaderisken.

Det var 40 av 64 som svarade att deras hästar gick ut varje dag. På frågan om hur stallen tillfredställer hästens rörelsebehov om utevistelse ej erbjuds var det bara 14 av 64 som svarade att deras hästar kommer ut varje dag i hage och får sitt rörelsebehov där, medan 50 av 64 svarade olika alternativ som skrittmaskin, ridning, longering och lösgalopp. De motsägelsefulla svaren kan tolkas på två sätt, antingen är svaren om daglig utevistelse sanningsenligt besvarade eller så har de svarande uppfattat frågan fel. Frågan kunde ha formulerats på ett annat sätt för att göra den tydligare. Pedersen (2011) har gjort en pilotstudie om hoppryttares träningsupplägg för sina hästar. Där visade resultatet att ett av de fem undersökta stallen inte låter sina hästar gå ute i hage varje dag, och att de då löser hästens rörelsebehov genom att låta hästarna gå i skrittmaskin eller att hästarna promeneras för hand. Detta resultat visar ett samband med svaren från vår studie; de ryttare som inte låter sina hästar få möjlighet till att fritt röra sig i alla sina gångarter dagligen ersätter detta med skrittmaskin ridning/ longering eller promenad vid hand. Man kan anta att hästhållarna vill motionera sina hästar så kontrollerat som möjlighet för att minimera risken för skador.

Detta ger en antydning om hur liten kännedom stallägarna har om innehållet i de nya djurskyddsbestämmelserna, för då hästen går i skrittmaskin, rids eller longeras ger inte hästen möjlighet att fritt röra sig i alla tre gångarter. Det är bara tre av 64 som svarat att de lösgalopperar sina hästar om möjlighet till utevistelse inte ges. Det är även åtta av 64 som svarat att de promenerar sina hästar för hand om de inte får gå i hage. Det som man kan uttyda av enkätsvaren är att flera av de tillfrågade låter sin häst promeneras vid hand i samband med tävling. En utveckling av frågeställningen i enkäten till att omfatta varför de inte erbjuds daglig utevistelse hade kunnat ge ett tydligare svar på hur väl stallägarna känner till de nya bestämmelserna om hästens dagliga utevistelse.

Vissa brister i grundläggande hästkunskap kan även anas där frågan ställdes hur hästens sociala behov tillfredsställdes. Där var det 1 av 64 som svarat att de ger sina hästar foder i hagen för att tillgodose hästens sociala behov. Det var 33 av 64 som svarat att hästarna ser varandra över staketen men inte når varandra. Att ha visuell kontakt tillfredställer en del av hästarnas sociala behov och ökar tryggheten för individen (Simonsen 1999). Ett eventuellt behov av fysisk kontakt med andra hästar tillfredsställs dock inte i detta hagsystem. Det finns idag inte mycket forskning om hästens behov av social kontakt.

En anledning till att hästar går ensamma i hage är att göra arbetet säkrare för stallpersonalen. Enligt denna argumentation är det säkerhetsmässigt bättre att låta hästarna gå ensamma i hage. Då det är lättare för personalen att hämta en häst som går själv i en hage än att hämta en häst ur en grupp. I Hartmanns (2010) studie undersöktes det bland annat om det var farligare för en person att hämta en häst ur grupp än att närma sig en ensam häst. Syftet var att utvärdera hästarnas reaktioner mot varandra och mot en person i samband med att en häst leddes ut från gruppen. Hagarna var 50 m * 60 m stora med elektriskt stängsel, ingången till hagen utgjordes av två eltrådar med ett isolerat grindhandtag i änden. Resultatet visade att från det ögonblick som personen gick in i paddocken där en grupp på fyra hästar vistades, var det signifikant fler hästar nära personen och den ledda hästen när dessa stod relativt stilla. Slutsatsen var att riskfyllda situationer kan uppstå med närheten till lösa hästar i grupp. Säkerheten kan förbättras såväl som för personen som hästen genom att bibehålla ett avstånd till de andra hästarna och att minska tiden av stillastående i hagen medan hästen leds ut.

Hästar som inte får utlopp för sina naturliga beteenden kan komma att utveckla någon typ av beteendestörning, kallade stereotypi. Stereotypier kan uppkomma av flera olika orsaker, till exempel när djur får svårt att anpassa sig till miljön de lever i. Om en häst har utvecklat någon typ av beteendestörning kan det vara mycket svårt att få bort den (Simonsen 1999). I en studie av Westlund (2007) har hon jämfört vävande hästar och icke vävande hästar under liknande levnadsförhållanden. Det användes sju vävande hästar och två kontrollhästar som stod bredvid som inte vävde för att kunna se hur deras beteende skiljde sig. Studien utfördes under fyra pass per dag, morgon, lunch, middag, kväll och två timmar per pass. Resultatet visade att hästarna endast utförde sin beteendestörning under uppställningen och ingenting utomhus i hage. De två kontrollhästarna visade aldrig någon tendens till att börja väva för att de andra hästarna gjorde det. Enligt denna studie skulle man kunna anta att hästens möjlighet till utevistelse har en stark koppling till deras beteenden och att hästar stressas om denna möjlighet inte tillgodoses.

Eklund (2008) har under åren 2002-2004 studerat hur daglig utevistelse och skötsel inverkar på förekomsten av beteendestörningar och hälsoproblem hos hästar. Åttahundrafyrtio hästar av olika raser i större och mindre stall ingick i studien. Data samlades in med hjälp av en checklista som inkluderade frågor som rör den svenska djurskyddslagen. Resultaten visade att om hästen får för lite grovfoder eller om de får mindre än tolv timmars utevistelse per dag ökar detta risken för beteendestörningar och luftvägsproblem.

Alla de tillfrågade stallen har svarat att den nya regeln om hästens utevistelse inte har påverkat deras hästhållning, detta kan antingen bero på att de inte uppfattat regeln rätt eller struntar i den. Detta är något för landets djurskyddsinspektörer att uppmärksamma. Det finns en uppenbar risk att tävlingsstallen, i motsats till mer offentliga stall, exempelvis Sveriges ridskolor, anpassar sig långsammare till förändringar i djurskyddsföreskrifterna än stall där allmänheten har tillträde. Detta kan ge dem större frihet att göra som de vill utan att de påverkas alltför mycket av myndighetsutövning.

Svarsfrekvensen av denna studie låg från början, då endast 27 % svarande på den första Google enkäten. Vi har försökt att analysera varför svarsfrekvensen var så låg och kommit fram till, att det kan bero på flera faktorer. Dels att internetenkäter kanske inte är det optimala sättet att nå tävlingsstall, eller att de som inte svarat på enkäten tycker att frågeställningarna är kontroversiella, eller att de inte hade tid att svara på enkäten. Eftersom svarsfrekvensen var så låg inledningsvis, gick det inte att göra en säker analys av svaren. Därför skickade vi ut

ytterligare 40 enkäter och ringde även till 40 stall för att få ett tydligare resultat. Av de 20 samtal som gjordes till hoppstall svarade 16 stycken och av dressyrstallen 13 stycken, bara på samtalen gav det en svarsfrekvens på 72,5 %. Vi fick oftast prata med någon annan än ryttaren själv, till exempel hästkötaren som var väl insatt i stallens rutiner. För framtida enkätundersökningar i tävlingsstall kan detta vara en bättre metod än en internetenkät.

Till framtida studier kan man tänka på att kartlägga utevistelsen under hela året, det vill säga att man jämför hästens utevistelse under de olika årstiderna. I stället för en enkätstudie skulle man också kunna göra besök hos tävlingsstallen för att få en djupare inblick i hästhållningen.

Slutsatser

Slutsatsen är att möjlighet till utevistelse ges i stort sett hos alla tillfrågade tävlingsstall, dock får inte hästarna tillgång till utevistelse i hage varje dag hos alla de tillfrågade. Hästens behov av social kontakt under utevistelsen uppfylls inte av alla tävlingsstall, på 34 av anläggningarna gick hästarna ensamma i hagar med endast visuell kontakt med andra hästar. En tendens kunde ses att hoppstallen i större utsträckning låter sina hästar gå tillsammans i hage än vad dressyrstallen tillåter.

Den nya djurskyddsföreskriften gällande att hästen dagligen ska ges möjlighet till att fritt röra sig i alla sina naturliga gångarter har inte påverkat hästhållningen hos tävlingsstallen.

FÖRFATTARENS TACK

Vi vill tacka till de stall som tog sig tid till att svara på telefon och på enkäten. Det gjorde därmed denna studie genomförbar med intressanta resultat. Vi vill även rikta ett tack till vår handledare Annika Stalfelt.

REFERENSER

Litteratur

- Chaya, L., Cowan, E. and McGuire, B. 2005. *A note on the relationship between time spent in turnout and behaviour during turnout in horses (Equus Caballus)*. Department of Biological Sciences. Northampton. 156-159.
- Eklund, A. 2008. *Influence of daily free time spent outside in a paddock and stable management on behavioural disturbances and health in the horse*. SLU 292. Institutionen för husdjurens miljö och hälsa. Skara: 17-52.
- Goodwin, D. 2002. *Horse behaviour: evolution, domestication and feralisation. The welfare of horses*. Academic Publisher, The Netherlands: 1-3.
- Hampson, BA., Morton, JM., Mills, PC., Trotter, MG., Lamb, DW. and Pollitt, CC. 2010. *Monitoring distances travelled by horses using GPS tracking collars*. Australian Veterinary Journal. The University of New England, Armidale. 176-180.
- Hartmann, E. 2010. *Managing Horses in Groups to Improve Horse Welfare and Human Safety*. Doctoral Thesis No. 2010:87. Faculty of Veterinary and Animal Sciences, SLU.

- Kiley-Worthington, M. 1987. *The behaviour of horses*. J.A Allen & Company Limited, London: 1-9.
- Johansson, L. och Lindström, K. 2008. *En pilotstudie av hästars rörelsemängd i stor och liten hage*. Fördjupningsarbete nr 343. SLU. Hippologenheten. Strömsholm.
- Mellberg, M. 2004. *Hästhållning i praktiken*. Natur och kultur/LTs förlag.
- Odlander, J. 2010. *Skadeförekomst hos häst relaterat till olika typ och mängd av utevistelse*. SLU. Fakulteten för Veterinärmedicin och husdjursvetenskap, institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi. Uppsala. 7-14.
- Pedersen, A. 2011. *Träningsupplägg i fem hoppstall – en pilot studie*. SLU. Fakulteten för Veterinärmedicin och husdjursvetenskap, institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi. Uppsala. 10-24.
- Simonsen, H. 1999. *Hästens naturliga beteende och välbefinnande*. Århus. Natur och kultur/LTs förlag.
- Westlund, M. 2007. *En jämförelse av beteenden mellan vävande hästar och två icke vävande hästar under liknande förhållanden*. SLU 90. Institutionen för husdjurens miljö och hälsa. Skara. 13-18.
- Zeuner, F. E. 1963. *A History of Domestic Animals*. Hutchinson, London.

Internet

- Dyrenes beskyttelse, 2007. *Lov om hold af heste*. <http://dyrenes-beskyttelse.lovportaler.dk/showdoc.aspx?docId=lov20070528-full&q=hest> (Hämtad 2011-05-02)
- Jordbruksverket. 2010a. *Djurskydd*. <http://www.jordbruksverket.se/arnesomraden/djur/djurskydd/varforfinnsdetdjurskyddsbestammelser.4.7a446fa211f3c824a0e8000170988.html> (Hämtad 2011-04-05)
- Jordbruksverket. 2010b. *Hästar*. <http://www.jordbruksverket.se/arnesomraden/djur/hastar/rorelsefrihet.4.4b00b7db11efe58e66b8000287.html> (Hämtad 2011-03-17)
- Jordbruksverket. 2010b. *Hästar*. <http://www.jordbruksverket.se/arnesomraden/djur/hastar/utevistelseochbetesgang.4.1cb85c4511eca55276c80002316.html> (Hämtad 2011-03-17)

BILAGA 1. ENKÄT

Vilken typ av verksamhet har ni?

- Tävlingsstall Dressyr
- Tävlingsstall Hopp

Hur många hästar har ni i er verksamhet?

- 0-5
- 6-10
- 11-20
- 21-30
- 31 eller fler

Hur många hästar finns det i verksamheten som är 5 år och äldre? Svara själv med antal

Hur många hästar finns det i verksamheten som är yngre än 5 år? Svara själv med antal

Under en vanlig arbetsvecka, hur många gånger kommer varje häst ut i rastfålla/hage i genomsnitt?

- 0
- 1-2
- 3-4
- 5-6
- varje dag

Ungefär hur många timmar per gång är hästarna ute?

- 0 h
- 1-2 h
- 3-6 h
- 7-10 h
- 11 eller mer

De dagarna hästarna inte kommer ut, tillfredsställs rörelsebehovet på ett annat sätt? Hur?

Hur många hagar har ni?

Uppskatta storleken på rastfälla/hage? Ange svaret i kvadratmeter eller sidornas längd på hagen

Används samma hagar till både de yngre och de äldre hästarna, eller skiljer sig hagstorleken åt?

Det finns inga rekommendationer om hur stor en hage ska vara. Däremot finns det en bestämmelse om att hästen ska ha möjlighet till att fritt kunna röra sig i alla sina gångarter. Anser ni att era hästar kan göra det?

- Ja
- Nej

Går era hästar ensamma i hage/rastfälla? Varför? Svara genom att skriva ett eget svar

Om hästarna går ensamma, tillfredsställs det sociala behovet på ett annat sätt? Hur? Svara genom att skriva ett eget svar

Går era hästar i rastfälla/hage tillsammans med andra hästar? Varför? Svara genom att skriva ett eget svar

Går era hästar på bete under sommaren?

- Ja
- Nej

Det har kommit nya djurskyddsbestämmelser om hästens utevistelse, har dessa regler påverkat din hästhållning? Varför?

DISTRIBUTION:

Sveriges Lantbruksuniversitet

Hippologenheten

Box 7046 750 07 UPPSALA

Tel: 018-67 21 43

Fax: 018-67 21 99

Swedish University of Agricultural Sciences

Department of Equine Studies

Box 7046 750 07 UPPSALA

Tel: +46-18 67 21 43

Fax: +46-18 67 21 99
